

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИК ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ В ПРОФЕСІЙНОМУ І ОЛІМПІЙСЬКОМУ СПОРТІ В СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ КУРСАНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Аналіз практичної діяльності органів внутрішніх справ дає підстави стверджувати про необхідність внесення змін до програм підготовки і навчання правоохоронців, які створюють умови для реального підвищення рівня їх боєздатності і набуття необхідних знань і навичок для ефективного застосування в рамках майбутньої професії. Особлива зацікавленість з боку фахівців до проблем професійної підготовки майбутніх правоохоронців можна пояснити реформуванням органів внутрішніх справ, яке проходить на сучасному етапі розбудови нашої держави.

Ключові слова: початковий етап навчання, рівень боєздатності, правоохоронна діяльність, професійне зростання.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Для розуміння необхідності створення єдиної ефективної системи фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів потрібно визначити її конкретні задачі в контексті сучасної моделі службової діяльності. Спроби надто спростити, або навпаки, ускладнити зміст навчально-тренувального процесу, в першому випадку прирівнявши його до рівня уроків з фізичного виховання в молодших класах середньої школи, а в другому – намагаючись створити з числа курсантів спеціальний підрозділ швидкого реагування, не мають під собою базового підґрунтя, а є як правило, результатом низького рівня підготовленості викладацької і управлінської ланки організації навчального процесу. В ідеалі, досягнення поставлених задач може бути забезпечено за рахунок індивідуального підходу до кожного курсанта, але такий підхід в умовах сьогодення ускладнюється недостатньою комплектною інструкторсько-викладацького складу та бюджетом навчального часу.

Проблеми вдосконалення процесу фізичної підготовки курсантів відомчих навчальних закладів і співробітників практичних підрозділів органів внутрішніх справ достатньо різнобічно висвітлені в спеціальній літературі і нормативних актах, а також стали предметом великої кількості дисертаційних досліджень і науково-методичних праць. Разом з цим, практика реального навчально-тренувального процесу вступає в об'єктивні протиріччя з загальноприйнятими нормами і принципами фізичного виховання і спорту, які викликані обмеженням кількості годин для проведення практичних занять, відсутністю єдиних програм підготовки, недосконалістю форм контролю і змісту тестових вправ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Головною причиною неефективності існуючої системи спеціальної фізичної підготовки курсантів є комплекс протиріч, що виникає між реаліями навчально-тренувального процесу і його нормативного забезпечення, з одного боку, та загальновизнаними аксіомами фізичного виховання і спорту з іншого [1, 6, 9]. Україна має одну з найпотужніших наукових шкіл в галузі теорії професійного і олімпійського спорту в світі [7, 8, 9]. Професія правоохоронця будь-якої спеціалізації є однією з небагатьох, для якої стан фізичного і психічного здоров'я разом з належним рівнем фізичної підготовленості є визначальними показниками не лише досягнення професійного успіху, а і визначення професійної придатності. З цього положення можна розпочати порівняльну характеристику професіонала-правоохоронця і професіонала-спортсмена. Перші предметні дослідження по порівнянню і виявленню загальних напрямків підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України і висококваліфікованих спортсменів в спортивних єдиноборствах (боротьбі самбо і дзюдо) були проведені на базі Національної академії внутрішніх справ і Київського інституту внутрішніх справ в 1996-2001 рр [3].

Головними результатами цих досліджень виявилось визначення етапів навчально-тренувального процесу з дисципліни "спеціальна фізична підготовка" для співробітників органів внутрішніх справ на весь період служби (включаючи період навчання у вищому навчальному закладі), відповідно до етапів підготовки висококваліфікованих спортсменів в олімпійському та професійному спорті та їх зміст і задачі, а також визначення терміну "спеціальна фізична підготовка", як єдиної назви навчальної дисципліни фізкультурно-спортивного профілю для відомчих навчальних закладів та в системі професійно-службової підготовки підрозділів органів внутрішніх справ. Окрім міцного теоретичного підґрунтя, ці дослідження мали практичне підтвердження шляхом проведення порівняльного аналізу

власної педагогічної і спортивної практики авторів та досвіду правоохоронної діяльності практичних підрозділів органів внутрішніх справ України [3,4]. Для практичної реалізації і впровадження результатів цієї роботи в практиці навчально-тренувального процесу необхідно було лише погодження з боку тодішнього керівництва МВС України та виділення необхідного бюджету навчального часу. Не дивлячись на високу оцінку з боку вчених в галузі фізичного виховання і спорту, отримана в результаті досліджень методика не знайшла потрібної підтримки і залишається не затребуваною по теперішній час.

Формулювання мети роботи (постановка завдань)

Мета роботи – теоретично обґрунтувати і практично довести на прикладі навчально-тренувального процесу курсантів Національної академії внутрішніх справ необхідність використання методик підготовки висококваліфікованих спортсменів в професійному і олімпійському спорті в системі бойової підготовки майбутніх правоохоронців.

Завдання роботи:

1. Обґрунтувати доцільність впровадження методики поетапного навчання на прикладі вивчення теми "спортивний розділ самбо і дзюдо".

2. Визначити перспективні напрямки подальших досліджень і шляхи їх використання в практиці навчально-тренувального процесу курсантів на початковому етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження Фізична підготовка є навчальною дисципліною практичного спрямування не лише за професійно-прикладною направленістю, а і за змістом і формою навчальних занять і видів контролю. Сучасний стан викладання цієї дисципліни, на жаль, обумовлений рядом суб'єктивних факторів, які негативно впливають на конкретні результати навчання і підготовки курсантів в цілому. Ігнорування організаторами навчального процесу основних практичних положень сучасної спортивної науки [1, 5] призводять до мінімізації часового вираження реалізації занять і формалізму з боку викладачів і курсантів.

Поетапне навчання з дисципліни "спеціальна фізична підготовка" запропоноване і впроваджене колективом кафедри вогневої та спеціальної фізичної підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства та кримінальної міліції [2, 4]. Практикою підтверджено, що модель навчального процесу курсантів, побудована у відповідності до моделі навчально-тренувального процесу в спорті вищих досягнень значно ефективніша, ніж "загальноприйняті" форми і методики проведення занять [2, 3]. В контексті реалізації запропонованих в ході досліджень вдосконалень системи спеціальної фізичної підготовки курсантів особливої уваги, на наш погляд, заслуговує методика навчання базовим технічним діям самбо на початковому етапі навчання (таблиця 1).

Таблиця 1

Методика навчання курсантів базовим прийомам самбо і дзюдо на початковому етапі навчання

№	Зміст навчання	Організаційно-методичні вказівки
I підетап	Вивчення "класичної техніки виконання прийомів"	Технічні дії виконуються з стандартних положень і захватів без супротиву партнера
II підетап	Вивчення різних варіантів техніки виконання прийомів	Технічні дії виконуються з різних положень і захватів без активного супротиву або з частковим супротивом партнера
III підетап	Індивідуальні відпрацювання особистого арсеналу "коронних прийомів" і технічних дій	Технічні дії виконуються з положення і захвату, які найбільш комфортні відповідно до індивідуальних особливостей курсанта
IV підетап	Навчально-тренувальні і змагальні поєдинки і завдання	Технічні дії виконуються в умовах спортивного поєдинку або завдання з повним або частковим супротивом партнера
V підетап	Вдосконалення виконання прийомів в умовах групових дій	Технічні дії виконуються в ході відпрацювання поєдинків і завдань в складі групи (наприклад: 2x2; 3x3 і т.д.)
VI підетап	Виконання прийомів і спеціальних завдань в процесі комплексних тренувань	Виконання технічних дій або навчально-тренувальних (змагальних) поєдинків в складі комплексних вправ або спеціальних багатоборств

Особливістю оволодіння курсантами технікою базових прийомів на цьому етапі є те, що воно проходить в сполученні з інтенсивним вдосконаленням рівня загальної фізичної підготовленості в системі комплексних занять, в тому числі і виключно навчального спрямування. В першому та другому семестрах першого року навчання вивчення і вдосконалення техніки самбо і дзюдо відбувається в процесі навчально-тренувальних занять спеціалізованого змісту в поєднанні з комплексними тренуваннями з загальної і спеціальної фізичної підготовки, в процесі навчально-тренувальних поєдинків або виконання вправ і завдань професійно-прикладного спрямування. На 2 курсі навчання вдосконалення базової техніки прийомів проводиться з урахуванням індивідуальних якостей і схильностей курсантів до виконання і застосування в змагальних поєдинках тих чи інших технічних дій в поєднанні з елементами ударно-захисних технік і переходу на прийоми затримання і супроводження, а також в умовах поєдинку з кількома партнерами або, навпаки, при вживанні заходів фізично-примусового впливу в складі групи або підрозділу. Особлива увага надається застосуванню принципів індивідуалізації навчання. Особливо важливим, на наш погляд, є етап початкової підготовки курсантів, який за класифікацією відповідає спортивним етапам початкової і попередньої базової підготовки. Саме на цьому етапі закладається фундамент функціональної базової підготовленості для подальшого засвоєння навчального матеріалу професійно-прикладного змісту. Задачами етапу є:

1. Підвищення рівня загально-фізичної і спеціальної підготовленості.
2. Відпрацювання і вдосконалення рухових якостей і вмій для подальшого успішного засвоєння прийомів самбо і дзюдо.
3. Адаптація курсантів до умов комплексного навчально-тренувального процесу в системі професійно-службової спеціальної фізичної підготовки.

Серед фахівців існують різні думки що до наповнення практичних занять на початковому етапі навчання. Серед них можна виокремити два напрямки а саме:

1. Практичні заняття, направлені виключно на вдосконалення основних рухових якостей, або загально-фізична підготовка.
2. Практичні заняття комплексного змісту, направлені на вдосконалення як загально-фізичних, так і спеціальних, професійно-прикладних рухових якостей і закладення основ для відпрацювання стійких рухових навичок.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Реалії міліцейської служби вимагають від правоохоронців спроможності чіткого виконання службових завдань в умовах різної складності. Початковий етап навчання курсантів ускладнюється умовами переходу на інший режим життєдіяльності, який як правило, суттєво відрізняється від того, що був до вступу на службу в органи внутрішніх справ. Ці особливості також вимагають підвищеної уваги і є предметом вивчення фахівцями з фізичної підготовки.

Початковий етап навчання курсантів з дисципліни "спеціальна фізична підготовка" можна визначити як підготовчо-адаптаційний етап по відношенню до загальної системи навчального процесу у вищому закладі освіти. Поєднання процесів пристосування до незвичних умов життєдіяльності з підготовкою для подальших, об'ємних фізичних і морально-вольових навантажень повинно бути спрямоване на підвищення рівня фізичної підготовленості і загального стану здоров'я осіб, які навчаються. Розглядаючи навчально-тренувальний процес на цьому етапі, слід приділяти особливу увагу його професійно-прикладному напрямку, який можна порівняти з пріоритетами у встановленні ранньої спортивної спеціалізації на відповідному етапі в спортивному тренуванні.

Конкретне визначення практичного змісту занять, їх оптимальних часових і змістовних об'ємів, побудова структурно-логічних схем, які визначають місце фізичної підготовки як в системі службової і професійно-прикладної прикладної, так і в системі загального навчання і підготовки офіцера правоохоронних органів на початковому етапі будуть перспективними напрямками наших подальших розширених досліджень.

Використані джерела

1. Антоненко С.А. Експериментальне обґрунтування методики формування навичок рукопашного бою фахівців податкової міліції в системі професійного навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фізичного виховання та спорту: спец. 24.00.02 "фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / С.А. Антоненко. – Харків, 2005 – 21 с.
2. Евтушов Ф. М. Особенности организации и проведения внеурочных занятий по дисциплине "Специальная физическая подготовка" с курсантами высших учебных заведений МВД Украины / Ф. М. Евтушов // Физическое воспитание студентов // Научный журнал. – Харьков, ХОНОКУ–ХГАДИ, 2013. – С. 27 – 29.
3. Закорко І.П. Використання сучасних спортивних технологій на заняттях зі спеціальної фізичної підготовки в вузах МВС України. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. Науково-теоретичний журнал. №2-3 2000, К. Олімпійська література, 2000.- С. 82-85.

4. Кисленко Д.П. Пути совершенствования процесса физического воспитания курсантов на этапе начального обучения в высших учебных заведениях. / Д.П.Кисленко.// Слобожанський науково-спортивний вісник: наук. – теорет. журн. – Харків : ХДАФК, 2013. – № 2, с. 177-180.
5. Компанієць Ю.А. Аналіз стану системи фізичної підготовки майбутніх правоохоронців та перспективні напрямки її вдосконалення / Ю.А. Компанієць // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 9. – с.48–52.
6. Лушак А.Р. Оптимізація психофізичної підготовки курсантів вищих закладів освіти МВС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фізичного виховання та спорту: спец. 24.00.02 "фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / А.Р. Лушак. – Львів, 2001 – 20 с.
7. Платонов В.М. Фізична підготовка спортсмена: Навчальний посібник / В.М. Платонов, М.М. Булатова. – К.: Олімпійська література, 1995. – 320 с.
8. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в Олимпийском спорте / В.Н. Платонов. – К.: Олимпийская литература, 1997. – 583 с.
9. Платонов В.Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение. / Платонов Владимир Николаевич. – К.: Олимпийская литература, 2013. – 624 с.
10. Платонов В.Н. Подготовка квалифицированных спортсменов / В.Н. Платонов. – М.: ФиС, 1986. – 286 с.

Yevtushov F.

USAGE OF TRAINING METHODS FOR QUALIFIED ATHLETES OF PROFESSIONAL AND OLYMPIC SPORTS IN THE CADETS TRAINING SYSTEM AT THE BEGINNING LEVEL

Analysis of internal affairs practice gives reasons to state the necessity of changes to the training and educational curriculum of law enforcement which will create real conditions for increasing their combat capability and gaining the necessary knowledge and skills for effective use at future profession. Specific expert interest of the training problems of future police officers can be explained by the reform of the state internal affairs brunch, which runs at the current stage of our country development.

The problems of physical training process of cadets at educational institutions and internal affairs departments' staff are quite thoroughly covered in the literature and regulations, and, as a result, they are the main theme of numerous dissertations and scientific works. At the same time, the practice of real training process comes into objective contradiction with generally accepted norms and principles of physical education and sport, caused by time restriction for practical classes, the lack of united training programs, imperfect forms of content control and test exercises.

The process of reforming the militia into the police involve a significant expansion of internal affairs functions related to direct use of professional motor skills, which requires an appropriate level of staff physical training. At the same time, there is a problem of maintaining the sufficient level of physical training that is connected with an increasing term of service personnel.

In the context of the changes and problems mentioned the usage of training methods for qualified athletes of professional and Olympic sports in the cadets training system at the beginning level is considered to be an effective way of improving practical training, organizing and improving generally accepted teaching norms and principles of physical education and Sports.

Key words: *beginning level of education, level of military efficiency, law-enforcement activity, vocational grow.*

Стаття надійшла до редакції 17.09.2015 р.